

การเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่มี
การระบาดและไม่มีการระบาด ตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

**COMPARISON PEOPLE'S BEHAVIORS TO PREVENTION
DENGUE HEAMORRHAGIC FEVER IN EPIDEMIC AREA AND
NON EPIDEMIC AREA IN NONGVANG, SOMDET DISTRICT,
KALASIN PROVINCE**

พงศ์พิทักษ์ สุพรม

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตุลาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ พงศ์พิทักษ์ สุพรม ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สาขารณศาสตรมหาบัณฑิต ของคณะสาขารณศาสตร มหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภา นันทวรศิลป์)

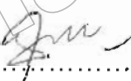
คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภา นันทวรศิลป์)

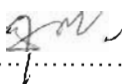

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริรัตน์ ถ้อยมพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วสุธร ตันวัฒนกุล)

คณะสาขารณศาสตร อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรสาขารณศาสตรมหาบัณฑิต ของคณะสาขารณศาสตร มหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะสาขารณศาสตร
(รองศาสตราจารย์ ดร. วสุธร ตันวัฒนกุล)

วันที่...1...เดือน...ตุลาคม...พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก นายแพทย์พิสิทธิ์ เอื้อวงศ์กุล
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ นายแพทย์สมยศ ศรีจรรย์ นายแพทย์เชี่ยวชาญ และ
นายสง่า เพียรภายุลน สาธารณสุขอำเภอสมเด็จ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภา นันทวรศิลป์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา
แนะนำแนวทางที่ต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่
ด้วยดีเสมอมา ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ศ.บุญธรรม กิจปรีดาภิรตสุทนต์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรียรัตน์ ล้อม
พงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ ที่กรุณาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขและ
วิจารณ์ผลงานทำให้งานนิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ดร. สม นาสะอ้าน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ หัวหน้า
งานพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ ดร.ธีรพัฒน์ สุทธิประภา
นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ และนายสมบุญ ไชยศรี
สาธารณสุขอำเภอสมเด็จ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือ
รวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาให้มีคุณภาพ

ขอขอบคุณ คณะนิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ให้ความ
ช่วยเหลือด้านการค้นคว้าข้อมูล และการเรียนเป็นอย่างดี ทำให้งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ คณะเจ้าหน้าที่ และอสม.ตำบลหนองแวงทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือในการ
เก็บรวบรวมข้อมูลจนทำให้งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ สมาชิกในครอบครัวทุกคน ที่ให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้ศึกษาเสมอมา
คุณค่าและประโยชน์ของงานนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นกตัญญูแก่บิดาและ
บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา
และประสบความสำเร็จมาจนตราบนานเท่านานนี้

พงศ์พิทักษ์ สุพรรณ

ตุลาคม 2553

52920862 : ศ.ม. (สาธารณสุขศาสตร์)

คำสำคัญ : พฤติกรรมสุขภาพ/ความรู้/การปฏิบัติ/ โรคไข้เลือดออก/ การป้องกันโรค

พงศ์พิทักษ์ สุพรหม: การเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ
ประชาชนในพื้นที่ที่มีการระบาดและไม่มีการระบาด ตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัด
กาฬสินธุ์ (COMPARISON PEOPLE'S BEHAVIORS TO PREVENTION DENGUE
HEAMORRHAGIC FEVER IN EPIDEMIC AREA AND NON EPIDEMIC AREA IN
NONGVANG, SOMDET DISTRICT, KALASIN PROVINCE)

อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์: ประภา นันทวรศิลป์, Ph.D., 93 หน้า, ปี พ.ศ. 2553

โรคไข้เลือดออกเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในพื้นที่ตำบลหนองแวง พฤติกรรมการ
ป้องกันของประชาชนเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดการระบาดของโรคนี้ การศึกษาครั้งนี้
ต้องการเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่ที่มีการระบาดและ
ไม่มีการระบาด กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชน 337 คน ซึ่งสุ่มจากประชาชนในตำบลหนองแวง
อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ข้อมูลเก็บด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ด้วยร้อยละ เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกโดย Independent t-test และ Two-way
ANOVA ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนพื้นที่ระบาดมีพฤติกรรมความรู้ในการป้องกันโรค
ไข้เลือดออกในระดับปานกลางร้อยละ 42.9 และระดับสูงร้อยละ 38.5 แต่พื้นที่ไม่ระบาด
ประชาชนมีพฤติกรรมความรู้ระดับปานกลางร้อยละ 58.6 และระดับสูงร้อยละ 19.9 ซึ่งมีคะแนน
เฉลี่ยต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ โดยประชาชนพื้นที่ระบาดมีพฤติกรรมความรู้มากกว่า และเมื่อ
พิจารณาตัวแปรร่วม พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเฉพาะตัวแปรรายได้ โดยประชาชนที่มีรายได้น้อยกว่า
30,000 บาท ในพื้นที่ระบาดมีพฤติกรรมความรู้มากกว่า แต่ประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง 50,000
- 70,000 บาท ในพื้นที่ไม่ระบาดมีพฤติกรรมความรู้มากกว่า ส่วนประชาชนที่มีรายได้อื่น ในพื้นที่
มีระบาดกับไม่ระบาดมีพฤติกรรมความรู้ไม่แตกต่างกัน

ประชาชนพื้นที่ระบาดมีพฤติกรรมการปฏิบัติระดับปานกลาง(ร้อยละ 48.1)และค่อนข้าง
ต่ำ(ร้อยละ 47.4) แต่พื้นที่ไม่ระบาด ประชาชนส่วนมากมีพฤติกรรมการปฏิบัติระดับปานกลาง(ร้อย
ละ 71.8) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพบว่า ประชาชนพื้นที่ไม่ระบาดมีพฤติกรรมการปฏิบัติ
มากกว่าพื้นที่ไม่ระบาด และเมื่อพิจารณาตัวแปรร่วม พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเฉพาะรายได้ โดย
ประชาชนมีรายได้มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไปในพื้นที่ไม่ระบาดมีพฤติกรรมการปฏิบัติมากกว่า

ฉะนั้น จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรู้และการปฏิบัติใน
การป้องกันโรคไข้เลือดออกให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการป้องกันมากขึ้น

52920862 : M.P.H. (PUBLIC HEALTH)

KEYWORD: HEALTH BEHAVIOR/ KNOWLEDGE/ PRACTICE/ DENGUE FEVER/
PREVENTION DISEASE

PONGPITAK SUPROM: COMPARISON PEOPLE'S BEHAVIORS TO PREVENT
DENGUE HEAMORRHAGIC FEVER IN EPIDEMIC AREA AND NON EPIDEMIC AREA
IN NONGVANG, SOMDET DISTRICT, KALASIN PROVINCE. ADVISOR: PRAPA
NUNTHAWARASILP, Ph.D., 93 P. 2010.

Dengue hemorrhagic fever is a major public health problem in Thailand, especially in Nongwang Subdistrict, Kalasin Province. People's behaviors to prevent Dengue Hemorrhagic Fever are important to decrease the spread of this disease. This study aimed to compare the people's behaviors to prevent dengue fever between people in the epidemic and non epidemic areas. The sample consisted of 337 people who were randomly selected from Nong Waeng district, Kalasin province. Data were collected by interview and analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test and two-way analysis of variance. The results were as follow:

Knowledge about prevention was in moderate level for 42.9 percent of people in the epidemic area and high level for 38.5 percent of people. People's knowledge about prevention was in moderate level for 58.6 percent and in high level of 19.9 percent of people in the non-epidemic area. The mean scores of knowledge between people in the epidemic and non epidemic area were not significantly different. These comparisons were analyzed again with covariate variables (gender, age, education, occupation and income of people), it was found that only income and epidemic area had interaction to effect the knowledge of people. When controlling for the variable of income, it was found that for people with income less than 30,000 Baht per year, people in epidemic area had more knowledge, but with income between 50,000 – 70,000 Baht per year people in non epidemic area had more knowledge.

In the epidemic area, people had awareness about prevention in moderate level (48.1 percent) and low level (47.4 percent), but the area where Dengue did not spread, most people's awareness about prevention was in a moderate level (71.8 percent). The mean scores of awareness between people in the epidemic and non epidemic area were significantly different. In non epidemic areas, awareness was higher. These comparisons were analyzed again with

covariate variables (gender, age, education, occupation and income of people), it was found that only income and epidemic area had interaction to effect the awareness of people. When controlling for the income variable, it was found that people with income more than 30,000 Bath per year and people in non epidemic area had more awareness.

Therefore, to reduce the spread of dengue fever, health authorities should regularly promote awareness among lower income people to reinforce their knowledge of control techniques.

สารบัญ

	หน้า
ประกาศนุญการ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	น
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การศึกษา.....	2
สมมติฐานการศึกษา.....	2
กรอบแนวคิดการศึกษา.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
ข้อจำกัดในการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก.....	6
การป้องกันโรคไข้เลือดออก.....	13
การสุขศึกษาและพฤติกรรมสุขภาพ.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	38
รูปแบบการศึกษา.....	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษา(ต่อ).....	
การพิทักษ์สิทธิ์ตัวอย่าง	44
4 ผลการวิจัย.....	45
ข้อมูลทั่วไป.....	45
พฤติกรรมความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก.....	47
พฤติกรรมการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก.....	58
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปผลการศึกษา.....	74
อภิปรายผล.....	77
ข้อเสนอแนะ.....	79
บรรณานุกรม.....	81
ภาคผนวก.....	83
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	93

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 หลังคาเรือนและอัตราป่วยไข้เลือดออก ตำบลหนองแขว ปี 50-52 จำแนกรายหมู่บ้าน.....	39
2 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามข้อมูลทั่วไป.....	46
3 ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกจำแนกตามพื้นที่ระบาดและไม่ระบาด.....	47
4 คะแนนความรู้เฉลี่ยและร้อยละของประชาชน(จำนวน)จำแนกตามความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก	52
5 ความรู้เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตามพื้นที่และเพศ.....	52
6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบความรู้ของประชาชนระหว่างพื้นที่และเพศ.....	53
7 ความรู้เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตามพื้นที่และอายุ.....	53
8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบความรู้ระหว่างพื้นที่และอายุ....	54
9 ความรู้เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตามพื้นที่และการศึกษา.....	54
10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบความรู้ระหว่างพื้นที่และการศึกษา.....	55
11 ความรู้เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตามพื้นที่และอาชีพ...	55
12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบความรู้ระหว่างพื้นที่และอาชีพ.....	56
13 ความรู้เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตามพื้นที่และรายได้.	56
14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบความรู้ของประชาชนระหว่างพื้นที่และรายได้.....	57
15 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความรู้ระหว่างประชาชนในพื้นที่มีการระบาดและไม่มีการระบาด เมื่อ ควบคุมรายได้.....	57
16 จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะพฤติกรรมกาปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก.....	58

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกพฤติกรรมปฏิบัติในการป้องกันโรค ไข้เลือดออก.....	59
18	จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกพฤติกรรมปฏิบัติในการป้องกันโรค ไข้เลือดออก.....	60
19	จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกพฤติกรรมปฏิบัติในการป้องกันโรค ไข้เลือดออก.....	61
20	จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามพื้นที่ที่มีพฤติกรรมป้องกัน ไข้เลือดออก.....	63
21	คะแนนความถี่และร้อยละของประชาชน(จำนวน) จำแนกตามความถี่ของ พฤติกรรม การปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก.....	67
22	พฤติกรรมการปฏิบัติเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตาม พื้นที่และเพศ.....	67
23	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิบัติของ ประชาชนระหว่างพื้นที่และเพศ.....	68
24	พฤติกรรมการปฏิบัติเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตาม พื้นที่และอายุ.....	68
25	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิบัติของ ประชาชนระหว่างพื้นที่และอายุ.....	69
26	พฤติกรรมการปฏิบัติเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตาม พื้นที่และการศึกษา.....	69
27	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิบัติของ ประชาชนระหว่างพื้นที่และการศึกษา.....	70
28	พฤติกรรมการปฏิบัติเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตาม พื้นที่และอาชีพ.....	70
29	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิบัติของ ประชาชนระหว่างพื้นที่และอาชีพ.....	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
30	การปฏิบัติเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนแยกตามพื้นที่และ รายได้.....	71
31	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เปรียบเทียบพฤติกรรมกาปฏิบัติของ ประชาชนระหว่างพื้นที่และรายได้.....	72
32	ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกาปฏิบัติระหว่างประชาชนในพื้นที่มีการ ระบาดและไม่มีการระบาด เมื่อ ควบคุมรายได้.....	72

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	3
2 วงจรและการติดต่อของโรคไข้เลือดออก.....	7
3 วงจรและการติดต่อของโรคไข้เลือดออก.....	8
4 ยุงลายบ้าน.....	11
5 ยุงลายสวน.....	12
6 วงจรชีวิตยุงลาย.....	13
7 แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายบ้าน.....	13
8 แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายสวน.....	16

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	3
2 วงจรและการติดต่อของโรคไข้เลือดออก.....	7
3 วงจรและการติดต่อของโรคไข้เลือดออก.....	8
4 ยุงลายบ้าน.....	11
5 ยุงลายสวน.....	12
6 วงจรชีวิตยุงลาย.....	13
7 แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายบ้าน.....	16
8 แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายสวน.....	16